

Анотація. Стаття посвячена аналізу і дослідженню методу аналізу ієрархій в умовах определенности и многокритериальности. МАИ принято считать общей теорией измерения, он применяется для вывода шкал отношений как дискретных, так и непрерывных парных сравнений в многоуровневых иерархических структурах. С помощью алгоритма действий приведен пример применения метода анализа иєрархий, в котором рассчитаны коэффициенты принятия решения и найдено оптимальное управленческое решение.

Ключевые слова: управленческое решение, принятие решений, метод анализа иєрархий, МАИ, альтернативы.

Abstract. The article is devoted to the analysis and research of the Hierarchy Analysis Method or The Analytic Hierarchy Process (AHP) in terms of certainty and multicriteria. HAM is considered to be a general theory of measurement; it is used to derive relations ratios of both discrete and continuous pair comparisons in multilevel hierarchical structures. Using the algorithm of action, an example of solving a problem is presented, where decision-making factors are calculated and an optimal managerial decision is found.

Key words: managerial decision, decision making, Hierarchy Analysis Method, The Analytic Hierarchy Process, AHP.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Щербань А. А., Макарова В. М. Метод аналізу ієрархій у плануванні та прийнятті управлінських рішень при запровадженні інновацій у нафтосервісних підприємствах. – Київ, 2013.
2. Павлова О. А., Ліщук К. І., Штанькевича О. С., Іванова Г. А., Федотова О. П. Модифікований метод аналізу ієрархій. – Київ, 2009.
3. Шалкина Т. Н., Применение метода анализа иєрархий для оценки качества электронных образовательных изданий. – Тюмень., 2010.
4. Мокроцкий М. Ю., Варава В. В. та Луговая К. І., Методический подход к определению приоритетных направлений развития системы военного назначения. – Сумы, 2013. № 2.
5. Гладун Т. М., Застосування методу ієрархій для вибору франчайзингової мережі. – Львів, 2008.
6. Євстрат Д. І. Застосування методу аналізу ієрархій для оцінки маркетингової активності торговельних підприємств // Проблеми економіки, № 2, 2012.
7. Маргасов Д. В., Сахно Е. Ю., Скітер І. С., Розробка моделі та модифікація методу аналізу ієрархій для оцінки рівня енергоефективності // Информационные технологии., 2015.
8. Квасницька Р. С. Процес прийняття управлінських рішень: зміст і етапи / Р. С. Квасницька // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – № 6 (51), ч. 2. – 2011.
9. Одинцов Б. Е., Романов А. Н. Итерационный метод оптимизации управления предприятиями средствами обратных вычислений // Вестник Финансового университета. 2014. № 2. С. 60–73.
10. Рейтинг вищих навчальних закладів «ТОП-200 Україна» – 2017/2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.euroosvita.net/index.php/?Category=1&id=5647>
11. ТОП-50 вузів України за оцінками роботодавців – 2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.euroosvita.net/index.php/?category=1&id=5271>

УДК 657.421:006.032/.034

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

В. О. Короленко, Л. Л. Гевлич

Анотація. У дослідженні проаналізовані особливості обліку основних засобів за національними та міжнародними стандартами. Значна увага зосереджується на розбіжностях при формуванні первісної вартості, визнанні витрат на поліпшення та амортизації основних засобів. За результатами дослідження зроблені висновки, намічені перспективи подальших досліджень.

Ключові слова: облік, основні засоби, стандарти обліку, оцінка, амортизація.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В сучасних умовах економічної інтеграції більшість країн світу використовують Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) в якості національних або беруть їх за основу власних стандартів. Використання МСФЗ українськими суб'єктами господарювання підвищує їх конкурентоспроможність на

зовнішньому ринку. Тому актуальним залишається питання покращення Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО) та їх наближення до МСФЗ.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Особливості обліку основних засобів за національними та міжнародними стандартами досліджували такі автори як Ф. Ф. Бутинець, С. Ф. Голов, М. В. Кужельний, М. С. Пушкар, І. В. Кононова [3], А. О. Бакум [3], Г. Г. Юрченко [4], В. М. Якубів [5], Є. Є. Іонін [6], Г. В. Муравицька [7] та інші. Однак з урахуванням оновлених законодавчих вимог у відповідності до міжнародних стандартів фінансової звітності проблеми обліку потребують подальших досліджень.

Мета статті. Метою даного дослідження є аналіз особливостей обліку основних засобів за національними та міжнародними стандартами з точки зору пошуку напрямів удосконалення національної облікової системи.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Міжнародним стандартом обліку основних засобів є МСБО 16 «Основні засоби», національним стандартом – П(С)БО 7 «Основні засоби».

За П(С)БО основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [1]. За МСБО основні засоби – це матеріальні об’єкти, які: утримуються для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду іншим або для адміністративних цілей; використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду [2].

Таким чином, визначення терміна «основні засоби» за національними та міжнародними стандартами вважаємо тотожним. А відтак можемо виокремити загальні критерії визнання основних засобів, а саме:

- а) активи повинні мати матеріальну форму;
- б) термін їх використання повинен перевищувати один рік чи операційний цикл, якщо він більше року;
- в) сфера застосування – здійснення основної діяльності підприємства.

Матеріальна форма основних засобів свідчить про реальну наявність об’єкта обліку. Термін використання основних засобів дає можливість відокремити їх від інших активів. Сфера застосування конкретизує, що основні засоби будуть використані за їх прямим призначенням.

Що ж стосується припинення визнання, то відповідно до МСБО слід припиняти визнання балансової вартості об’єкта основних засобів після вибуття або коли не очікують майбутніх економічних вигод від його використання або вибуття.

Прибуток чи збиток, що виникає від припинення визнання об’єкта основних засобів, слід включати до прибутку чи збитку, коли припиняється визнання об’єкта (якщо МСБО 17 не вимагає іншого після продажу з подальшою орендою). Прибутки не слід класифікувати як дохід [2].

За національними стандартами вибуття основних засобів здійснюється на основі їх продажу, безоплатної передачі або списання внаслідок невідповідності критеріям активу (П(С)БО 7). При реалізації основні засоби неодмінно мають бути переведені в категорію необоротних активів, утримуваних для продажу [1].

Порівнюємо категорії, які відносяться до основних засобів за національними та міжнародними стандартами (див. таблицю 1) [1, 2].

Таблиця 1 – Категорії основних засобів за МСБО та П(С)БО

П(С)БО	МСБО
земельні ділянки; капітальні витрати на поліпшення земель, не пов’язані з будівництвом; будівлі, споруди та передавальні пристрої; машини та обладнання; транспортні засоби; інструменти, прилади, інвентар (меблі); тварини; багаторічні насадження.	Не містить чіткого переліку, разом з тим наводять у якості прикладу наступну класифікацію: земля;земля та будівлі;машини та обладнання;кораблі;літаки;автомобілі;меблі та приладдя;офісне обладнання.

Таким чином, можна констатувати відсутність вимог до деталізації категорій основних засобів за міжнародними стандартами, що, безумовно, підвищує самостійність підприємств та можливості врахування ними особливостей свого технологічного циклу.

Основні засоби при придбанні зараховуються на баланс за первісною (історичною) вартістю. Як П(С)БО 7, так і МСБО 16 включають у первісну вартість [3]:

а) ціну придбання, включаючи імпортні мита та невідшкодовувані податки після вирахування торговельних знижок та цінових знижок;

б) будь-які витрати, які безпосередньо пов'язані з доставкою активу до місця розташування та приведення його в стан, необхідний для експлуатації;

в) первісну попередню оцінку витрат на демонтаж, переміщення об'єкта та відновлення території, на якій він розташований.

Разом з тим існують відмінності у формуванні первісної вартості основних засобів за національними та міжнародними стандартами, описані в таблиці 2 [4, 5].

Таблиця 2 – Формування первісної вартості основних засобів за П(С)БО та МСБО

Критерій	П(С)БО	МСБО
Придбання в кредит	Витрати на виплату відсотків за кредит не включаються до первісної вартості об'єкта.	Облік витрат на виплату відсотків за кредит здійснюється відповідно до МСБО 23 «Витрати на позики».
Придбання за рахунок грантів	Вартість основних засобів не може бути зменшена на суму отриманих урядових грантів.	Балансова вартість основних засобів може бути зменшена на суму отриманих урядових грантів, якщо таке фінансування було пов'язане з придбанням саме цього об'єкта. Облік отримуваних грантів регулюється МСБО 20 «Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу».
Витрати на собівартість	Не надає переліку витрат, які не включаються в собівартість основних засобів.	Визначає перелік витрат, які не включаються в собівартість основних засобів, а саме витрати на збут, адміністративні та інші накладні витрати; встановлені випадки неефективності і початкові операційні збитки, понесені до досягнення планових показників роботи.
Витрати на експлуатацію	Ремонт для підтримання об'єкта в робочому стані та понесені на його здійснення витрати включаються до складу витрат.	Затрати на сервісне обслуговування і експлуатацію списуються на фінансовий результат.

Цікаво, що МСБО 16 приділяє особливу увагу роз'ясненню різниці між можливими методами оцінки після визнання [2]:

1) модель собівартості – об'єкт основних засобів слід обліковувати за його собівартістю мінус будь-яка накопичена амортизація та будь-які накопичені збитки від зменшення корисності;

2) модель переоцінки – об'єкт основних засобів (справедливу вартість якого можна достовірно оцінити) слід обліковувати за переоціненою сумою, яка є його справедливою вартістю на дату переоцінки мінус будь-яка подальша накопичена амортизація та подальші накопичені збитки від зменшення корисності. Переоцінки слід проводити з достатньою регулярністю так, щоб балансова вартість суттєво не відрізнялася від тієї, що була б визначена із застосуванням справедливої вартості на кінець звітного періоду. Якщо переоцінюють об'єкт основних засобів, тоді весь клас основних засобів, до якого належить цей актив, слід переоцінювати.

Аналогічні вимоги містяться і у П(С)БО 7.

Порівнюючи облік основних засобів за П(С)БО 7 та МСБО 16, слід виділити їх відмінність у визнанні витрат на поліпшення основних засобів. Згідно МСБО 16 критеріями визнання витрат на поліпшення основних засобів є наявність ймовірності надходження майбутніх економічних вигод, пов'язаних з об'єктом, на підприємство та достовірність оцінки собівартості такого об'єкта. За П(С)БО 7 первісна (переоцінена) вартість основних засобів може бути збільшена на суму витрат, пов'язаних із поліпшенням та ремонтом об'єкта, визначену у порядку, встановленому податковим

законодавством. Ця норма вносить альтернативний метод капіталізації витрат на поліпшення основних засобів [6].

Одним з найважливіших моментів в обліку основних засобів є амортизація, як основне джерело їх відновлення. За національними стандартами під амортизацією розуміють систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації). За міжнародними стандартами надається тотожне визначення поняттю «амортизація».

Міжнародні стандарти включають прямолінійний метод, метод зменшення залишку та метод суми одиниць продукції, проте вони не містять вичерпної інформації стосовно методів, а тільки зазначають, що обраний метод має відображати схему отримання економічної вигоди. МСБО 16 має певні вимоги до амортизації основних засобів [3]:

а) вартість, що амортизується, має списуватись систематично на протязі строку корисної експлуатації;

б) метод амортизації, що використовує підприємство, повинен відображати процес використання ним економічних вигод даним об'єктом;

в) амортизаційні відрахування за кожний період визнаються витратами, крім тих випадків, коли вони включаються до балансової вартості інших об'єктів основних засобів.

На відміну від міжнародних вимог, у П(С)БО є ще три методи амортизації: зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості та кумулятивний. Крім того, у П(С)БО 7 вказано, що вартість землі (земельних ділянок) не амортизується, а у МСБО 16 є положення про те, що у деяких випадках сама земля може мати обмежений термін корисної експлуатації, тоді її амортизують методом, який відображає вигоди, що мають бути отримані від неї [7].

У МСБО не розглядається момент початку нарахування амортизації та момент припинення нарахування амортизації, проте П(С)БО нарахування амортизації починає з наступного місяця, від того, коли об'єкт основних засобів став придатним для корисного використання.

Що стосується відображення інформації у звітності за національними та міжнародними вимогами, то маємо відмінність у відображенні капітальних інвестицій.

Національні положення відносять незавершені капітальні інвестиції до необоротних матеріальних активів і в балансі їх наводять окремо від основних засобів як самостійну статтю. Крім того, в П(С)БО 7 наведено спеціальну дефініцію терміна «капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи». Це витрати на будівництво, реконструкцію, модернізацію (інші поліпшення, що збільшують первісну (переоцінену) вартість), виготовлення, придбання об'єктів матеріальних необоротних активів (у тому числі необоротних матеріальних активів, призначених для заміни діючих, і устаткування для монтажу), що здійснюються підприємством [1].

Міжнародні стандарти не стандартизують облік і звітність незавершених капітальних інвестицій. Однак на практиці підприємства, що використовують МСБО, відображують незавершене будівництво у складі основних засобів.

Висновки. Національні положення та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку мають багато спільного, але разом з тим існують розбіжності у питаннях оцінки, визнання витрат на поліпшення та амортизації основних засобів.

На сьогодні МСБО в Україні є обов'язковими для підприємств, що становлять суспільний інтерес – підприємств-емітентів цінних паперів, якщо останні допущені до торгів на фондових біржах або щодо них здійснено публічну пропозицію, банків, страховиків, недержавних пенсійних фондів, інших фінансових установ та великих підприємств, а також для публічних акціонерних товариств, підприємств, які здійснюють діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного значення, підприємств, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України. Крім того, використання МСБО дозволяє залучати більше інвестицій та підвищує конкурентоспроможність підприємства з причин їх прозорості та зрозумілості для іноземних суб'єктів господарювання. Тому виникає нагальна потреба чіткого розуміння моментів розбіжності вимог національних та міжнародних облікових регламентів.

На нашу думку, слід вирішити концептуальну проблему – визначити вектор розвитку національних облікових регламентів – положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Якщо укладачі звітності, державні контролюючі органи та бізнес-середовище ще не готові до повного переходу до міжнародних вимог, тобто введення МСБО та МСФЗ замість П(С)БО, слід продовжувати дослідження для ідентифікації розбіжностей між національними та міжнародними стандартами за всіма обліковими ділянками. Дана робота як перспектива подальших досліджень допоможе суб'єктам господарювання у формуванні фінансової звітності та можливій її трансформації відповідно до МСБО.

Аннотація. В исследовании проанализированы особенности учета основных средств по национальным и международным стандартам. Значительное внимание сосредоточивается на различиях при формировании первоначальной стоимости, признании расходов на улучшение и амортизации основных средств. По результатам исследования сделаны выводы, намечены перспективы дальнейших исследований.

Ключевые слова: учет, основные средства, стандарты учета, оценка, амортизация.

Abstract. The study analyzed features of accounting of fixed assets according to national and international standards. Considerable attention is paid to differences in the formation of initial cost, recognition of costs for improvement and depreciation of fixed assets. According to the results of the study, conclusions are drawn, prospects for further research are outlined.

Key words: accounting, fixed assets, accounting standards, estimation, depreciation.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_014.
3. Кононова І. В., Бакум А. О. Особливості обліку та аудиту основних засобів згідно з міжнародними стандартами. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 6. С. 19–23.
4. Юрченко Г. Г., Овсяк Н. В. Облікова концептуалізація основних засобів у національній та міжнародній практиці: теоретико-методологічні аспекти. *Сучасний стан і тенденції розвитку сучасної європейської науки: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. 2015. Том 1. С. 130–138.
5. Якубів В. М., Шеленко Д. І., Сас Л. С. Облік основних засобів: національний та міжнародний аспекти. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. №11. С. 375-379.
6. Іонін Є. Є., Горбачова Л. В. Облік основних засобів: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2018. № 10. С. 153–157.
7. Муравицька Г. В., Кузик Н. П. Міжнародний досвід та вітчизняна практика обліку основних засобів. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2013. Вип. 10(3). С. 524–530.

УДК 336.717:336.743(477)

ПРИВАТНІ ГРОШОВІ ПЕРЕКАЗИ В УКРАЇНУ ЯК АСПЕКТ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

В. О. Короленко, О. В. Порошина, М. В. Савченко

Анотація. У дослідженні визначена роль приватних грошових переказів в Україну в контексті фінансової безпеки держави. Проаналізовано динаміку та географічну структуру грошових транзакцій за новою методикою НБУ, яка додатково включає неофіційні джерела надходження. Сформована динаміка валютних переказів за каналами надходження, а саме через банки, міжнародні платіжні системи та неофіційні канали. Також виявлена залежність між напрямками трудової міграції та країнами надходження валюти. В статті визначено основні цілі використання отриманих грошових переказів від мігрантів. Висвітлено 5 найбільших платіжних систем для переказу коштів в Україну та за її межі за 2017 рік. Виділені основні проблеми валютного та грошово-кредитного ринків, а також шляхи мінімізації залежності України від приватних грошових переказів.

Ключові слова: фінансова безпека, грошові перекази, трудові мігранти, платіжні системи, іноземні інвестиції.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В сучасних умовах економічної інтеграції, складних трансформаційних процесів та дисбалансів у світі Україна стикається з великою кількістю